

MEINRAD DUFNER OSB

Szerzetesrendek – reálközösségek

Az utóbbi évtizedekben sokfelé lehetett hallani azt a megfogalmazást, hogy a szerzetesrendeknek valamiféle „kontrasztársadalmat” kell alkotniuk, sőt hogy a rendek egyfajta „egyházterápiát” jelentenek. Ha végignézünk a történelmen, talán egynémely ponton valóban így is volt ez. Korunk szerzetességének leírására azonban e fenti megfogalmazás eléggé nagyképű. Az efféle magasztos szavak nem tesznek jót az embernek.

Minden szerzetes, aki nyitott szemmel és őszintén figyeli saját maga és testvérei szerzetesi útját, tudja, hogy náluk nincs semmiféle „kontrasztársadalom”, és hogy rendjük nem is az „egyházterápia” terepe. Szerintem a rendek nem „ideálközösségi” létre hívatottak, hanem a „reálközösség” valóságára: hitben, reményben és egymásnak való megbocsátásban kell járniuk a közös utat.

A túlzott szerzetesi öntudat imént említett felsőfoka alapvetően ellene mond mindannak, amit a szerzetesek eredetileg önmagukról gondoltak. Szent Benedek a szerzetesi utat az egyre tisztább „humilitas” útjaként írja le – csak hogy a latin „humilitas” többet jelent, mint a mai nyelvekben az „alázat”: mély valóság-hűséget, két lábbal a földön járást is.

Szerintem a jövő feladata a nem megszépített valóság elfogadása. Mert Istent csak a valóságban találhatjuk meg, nem az elgondoltban, a reméltben vagy a hitt dolgokban. A szerzetesek azért vonultak hajdan vissza, hogy teljes összeszedettségükben legalább *egyetlen darabka* földet rendbe tegyenek és megműveljenek. Benedek azt mondja egy helyütt, hogy a szerzetes mindennel úgy bánjon, mint a liturgia szent eszközeivel. De a visszavonulás célja elsősorban az, hogy az ember önmagát megfigyelje, valóságosan, illúziók nélkül, hogy aztán az így feltárulkozó tehetetlenségével teljes egészében elengedje önmagát, ráhagyatkozzon Istenre. A benedeki regula szövegösszefüggése szerint a szerzetes a „conversatio” fogalmával egyre mélyebb önismeretre vágyik, hogy ezáltal megláthassa a nagy és szerető Istent.

A szerzetesség útja tehát a valóság bátor elfogadása, bármilyen legyen is az. És ebben áll a világ keresztény formálása: e valóságot Isten felé alakítgatni, a hit-

Szerzetesrendek – reálközösségek

ben gyökerezve. Ami igaz az egyes szerzetesre, az áll a közösségekre is: a rendeknek nincs se nagyobb, se kisebb feladatuk, csupán ennyi.

Az alábbiakban néhány példán szeretném bemutatni ezt „a valóság melletti döntést”.

„SZERETET-SZÓLAMOK” HELYETT TISZTESSÉGES EGYÜTTÉLÉST SEGÍTŐ STRUKTÚRÁK

Hallani időnként szerzetesektől: elégük van a „közösségiség” állandó emlegetéséről. Minden szerzetes számára világos, hogy szeretnünk kell egymást, hogy a szeretet a kolostori együttélés keresztje – de hogyan is történik ez a „szeretés”? Szerintem itt a pontosan személyekre szabott és a dolgokra precízen vonatkozó hétköznapi cselekvésekről lenne szó, a közösségi együttélés szinte mesterfokon űzött szakmájáról. Néhány példa a hiányosságokra:

Közösségeinkben még messze nincs a feladatoknak megfelelően leosztva az információ. Csak nagyon laza struktúrák segítik az összmunka nyugodt, higgadt megtervezését, végigbeszélését. Az alsóbb posztokon dolgozó szerzeteseket túl kevésbé vonják be a döntések meghozatalába. A szolgálati titkot gyakran megszegjük: például pletykáló portás; zárt üléseinkről kikotyogott részletek stb. Megállapodásuk ellenére a közösség újra meg újra vagy elhalasztja a rendszeres megbeszéléseket, vagy egyáltalán nem is tartják meg azokat, vagy a meghozott döntéseket szépen elfelejtik. Túl kevés előjáró felelős túl sok mindenért ahelyett, hogy áttekinthető feladatköröknek lenne sok rész-felelőse. Néhány helyen a teljesítmény mércéjét olyan magasra helyezik, hogy a rendházban állandó stressz uralkodik – más helyütt pedig néha annyira „alulterhelt” szerzetesekkel is lehet találkozni, hogy nem csoda, ha betegek lesznek vagy összezavarodnak.

A példák sora persze messze nem teljes: csak jelezni szerettem volna, hogy mit is értek segítő és tisztességes struktúrákon. Ezen a téren jócskán tanulhatnánk e világ gyermekeitől. Ne spiritualizáljuk túl a dolgokat túl gyorsan: spirituális létünkéből fakadó feladatunk a realitás reális alakítása.

„ENGEDELMESSÉG-IDEOLÓGIA” HELYETT FELELŐS EGYMÁSHOZ TARTOZÁS, ELKÖTELEZŐDÉS

Karl Rahner jegyezte meg egyszer, hogy a szerzetesi engedelmisség túl gyakori emlegetése inkább árt, mint használ az engedelmisségnek. Igazat adok neki. A szer-

zetesség legújabb kori történetében néhol egy-egy döntés valóban úgy született meg, hogy az eredményt már az elején lehetett tudni – valóban emberhez méltóan engedelmeskedni azonban csak akkor lehet, ha a kapcsolatok és a dolgok terén elköteleződések vannak. De hogyan is jöhetne létre ilyen elköteleződés olyan kolostori légkörben, amelyben szerzeteseket csak arra treníroznak, hogy kizárólag előljárójuk szavára figyeljenek?! Benedek szabályzatának az egyik fejezete arról szól, „hogya a szerzetesek engedelmeskedjenek egymásnak”. Sőt Benedek odáig megy, hogy azt javasolja: mindenki tartsa testvérét nagyobbra, a tiszteletadásban előzzék meg egymást, és versengjenek az egymásnak való engedelmeskedésben. Annak viszont, hogy egymás terhét hordozzák a testvérek, előfeltétele is van: önmaguk megismerése, tisztelete; megtanulása annak, hogy mit is hoz magával az ember, mire képes, mivel tudja szolgálni a többieket. Vagyis a „mi” melletti döntéshez erős „én”-ekre van szükség – és sok szerzetesközösségben ennek útját állja az, hogy túl sokáig szentnek kiáltottak ki infantilis struktúrákat és magatartásmódokat. Éretlen gyerekek számára a szülők jelentik a garanciát, hogy testvériesen viselkedjenek testvérükkel szemben; érett, felnőtt korukban aztán a hajdani gyerekeknek hol emberi okokból, hol tárgyi szükségletek miatt újra dönteniük kell egymás mellett. Hogy a mi kolostori „kontrasztársadalmunk” milyen távol is van egy ilyen kölcsönös elköteleződéstől, azt már az elég világosan megmutatja, ha összevetjük magunkat egy munkahelyi, szolgálati vagy egy családon belüli emberi összetartozással. Arra is érdemes felfigyelnünk, hogy a világi társadalomban van ún. jóvátétel, míg a kolostorok világából ez kiveszett. Amit egy szerzetes engedelmesség néven megfogad, szerintem azt más néven összetartozásnak, elköteleződésnek hívhatnánk.

BŰCSÚ A „SZEGÉNYSÉG-HAZUGSÁGTÓL”

Ismeretes, hogy mi bencések szegénységi fogadalmat nem teszünk. Ezért talán megengedhetem magamnak, hogy kérdéseket vessek fel e témával kapcsolatban is. Ahhoz képest, amit a világban ma szegénységen értünk és látunk, a szerzetesek a mi tájékunkon – és azt hiszem, másfelé is – nem élnek szegényen: mert igenis van tető a fejük felett, van biztos munkahelyük, a rend gondoskodik róluk öregségükben, betegségükben.

Nem lenne-e elég „szegénység” helyett csupán annyit mondanunk, hogy javaink szolidáris közös használatát próbáljuk megvalósítani? Mert milyen nehéz is a szerzetesek „szegény” világában például a „magánpénzek” átláthatóvá tétele, bevallása! Amit oly nagy hangon szerzetesi „szegénységnek” nevezünk, azt csak meg lehetőszen nyakatekert spirituális gondolatmenetek árán tudjuk kifelé is szegény-

Szerzetesrendek – reálközösségek

ségként prezentálni. Milyen egyszerűen hangozhatna: fogadom, hogy testvéreimmel *osztodom* pénzben, időben, munkában és felelősségben; fogadom, hogy egyrészt én rászorulok testvéreimre, másrészt pedig elfogadom az ő kihívásait is.

RENDI SZOKÁSAINK FELÜLVIZSGÁLATA

Aki átlépi egy kolostor küszöbét, elég hamar megérzi, hogy itt többé-kevésbé más a levegő. Bizonyos szokások, rituálék nyomják rá bélyegüket a hétköznapiakra, a kapcsolatokra, a munka megszervezésére. Én magam nagyon fontosnak tartom, hogy léteznek ilyen formák és rituálék. Csakhogy: újra meg újra össze kellene vetnünk e szokásainkat az evangéliummal. Hogy ti. esetleg nem valamiféle spirituális nárcizmus húzódik-e meg egyik-másik mögött. Egynémely „monaszticizmusnak” tényleg az ég világon semmi köze sincs Jézushoz. Hadd hozzak erre néhány példát:

Jézus azt mondja, hogy ne aggodalmaskodjatok, milyen ruhába öltöztök – egyes kolostorokban azonban szinte szent háború dúl e kérdést illetően. „Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek”, mondja Jézus – ezzel szemben egyes rendi életrajzokban olyan nagyfokú előítéletekkel és annyi megrögzött vélekedéssel találkozhatunk, hogy egyes szerzetesek életük végéig nyögik ezen megállapítások terhét. Hallani közösségekből olyan személyi döntésekről, elbocsátásokról, amelyek egyházi érvekkel alátámaszthatók ugyan, mégis felelőtlenül mély válságba taszítanak embereket. Szent Benedeknél a testvériesség erényének leginkább a vészhelyzetben kell megmutatkoznia. Az apát sem az erősek feletti uralkodásra kapott hatalmat, hanem arra, hogy a testvérek különbözőségéhez gyógyítóan és segítő módon „hozzásimuljon”. A szerzetesrendek jövője azon múlik – már amennyire ez az emberen múlik –, hogy a szerzetesek mennyire reálishan, emberileg mennyire figyelmesen és szakszerűen alakítják közösségi életüket. Mi szerzetesek nem vagyunk jobbak a többi embernél, de azt írtuk zászlónkra, hogy a valóság minden darabkáját Jézushoz mérjük. Ezért az lehet majd vonzó a szerzetesközösségekben, ha látható lesz rajtuk: ezek az emberek „mindennek ellenére” *egymással* haladnak az úton, egymással keresnek, együtt tanulják az életet és az istenkeresést.

A TANULÁS FOLYAMATA

Végezetül még egy példa. A szerzetesek cölebsz életet vállalnak. Sokszor azonban úgy teszünk, mintha már az elején tudni kellene azt, ami valóságban csak egy

Meinrad Dufner OSB

hosszú út végén és fájdalmas emberi érés során válik tudottá. Vagyis sokan nem mernek beszélni az e téren jelentkező nehézségeikről, hiszen: „nem létezhet az, aminek nem szabad léteznie”. Nagyon más lenne – és szerintem igen vonzó – egy olyan közös úton levésről beszélnünk, ahol nyíltan eshet szó sikerekről és kudarcokról, s ahol meglett és elért eredményeinket testvériesen megosztjuk egymással. Mai fiatalok számára igen izgalmas lenne egy olyan szerzetesség, amely a lelki és emberi érés iskolájaként határozza meg magát: a valóság alakításának iskolája sikerek és bukások és újraindulások közepette – mert van Isten.

ARS MORIENDI

Mifelénk a szerzetesrendeknek mostanában meglehetősen hátramenetbe kell kapcsolniuk. Ennek megélése szerintem a valósághoz való reális hűségnek egyik fontos terepe kell legyen, hogy ti. mindezt a hit magatartásával csináljuk végig. Meghalni tényleg mindenestül *csak* rossz lenne? Társadalmunk egészében is számos dolog a halálra irányultan van elrendezve, ezért világi testvéreinkkel való teljes szolidaritásban lehetne kialakítani annak programját, hogy miképpen lehet értelmesen meghalni – az élet szeretetétől átítatva és ötletekben dúskálva. Mindez szerintem egyben a Krisztus – és nem a rendek! – feltámadásába vetett hit próbaköve is lehetne.

A realitással szembenező szerzetesrendek az *Emberfia* nyomában járó élelakítás jelei, amennyiben életüket az egymás közti szolidaritás keresése és „az élet Vezérébe” vetett hit jellemzi. Ezen út legfontosabb lelki „munkaeszköze” az, amit Szent Benedek így fejez ki: „És egyébiránt sose kételkedjünk Isten irgalmasságában.” Mindennek műhelye pedig, ahol ezt a munkát el kell végeznünk, az állhatatosság a közösségben.

(Németh Attila SchP fordítása)

Forrás: *Lebendige Seelsorge* 47 (1996) 58–61.